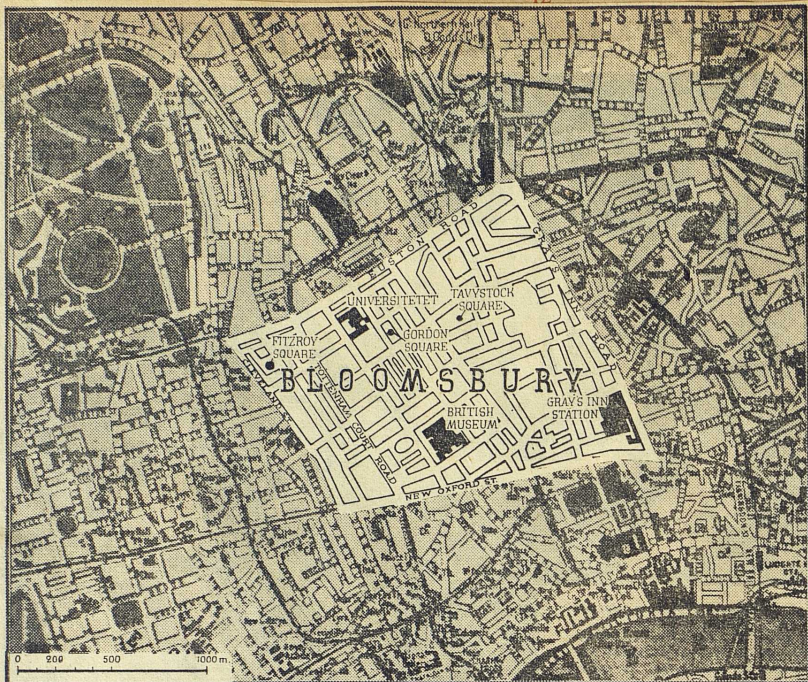

26/9

BLOOMSBURY

DET ÄR INTE någon tillfällighet att just stadsdelen Bloomsbury fått ge sitt namn åt en av de mest berömda intellektuella kretsarna i Englands historia. I denna stadsdel ligger British Museum och en hel del andra lärda verk och inrättningar; i de många pensionaten vid gator och torg i omgivningen — med namn (Russell, Tavistock, Bedford) som erinrar om en engelsk adelsläkts rikedom — träffar man studenter och forskare från hela världen. Men det väsentliga var att några av kretsens mest berömda medlemmar bodde i Bloomsbury. Sedan denna egentliga Bloomsburykrets upplöstes eller dött ut har dess och stadsdelens intellektuella prestige givit ordet en tredje och ojämförligt vidare innebörd. Personer som varit eller verkat highbrow, varit intresserade av konst och litteratur på ett något medvetet och aggressivt sätt och haft en smula extravaganta åsikter har kunnat betecknas som Bloomsbury.

Här skall blott talas om den egentliga Bloomsburykretsens. Sedan mer än tjugo år möter man ofta uttrycket i memoarer, biografier och romaner. Någon bok om kretsens finns såvitt bekant inte, och den har ännu inte funnit plats i uppslagsböcker och översikter. Men särskilt un-

der den senaste tiden har gruppen i skilda sammanhang fått en så pass systematisk behandling i några arbeten att det är möjligt att ge sammanfattande data. Främst åsyftas Stephen Spenders självbiografi ("World within World") och R. F. Harrods biografi över lord Keynes.

Vilka tillhörde Bloomsbury? Uppgifterna växlar med varje författare. Osbert Sitwell ("Laughter in the Next Room") nämner Roger Fry, Virginia Woolf, Clive Bell, Vanessa Bell, Lytton Strachey och Duncan Grant som de stora figurerna, med en rad vetenskapsmän och konstnärer av lägre klass i sitt följ. Spender har samma namn jämte Raymond Mortimer och "kanske" David Garnett. E. M. Forster och T. S. Eliot var "förbundna med" Bloomsburygruppen, men tillhörde den inte. Enligt Harrod var de "egentliga" medlemmarna Virginia Woolf, Vanessa Bell, Lytton Strachey och Duncan Grant; här till kom de båda damernas äkta män och 20—30 andra, bland dem Keynes, Forster och Garnett. Någon gång nämnes också Bertrand Russell och Desmond McCarthy.

Att diskutera denna fråga närmare är inte givande. Det var ju fråga om en umgängeskrets, inte om en förening; några bildade ett stabilt centrum, andra var besökare och invigda

Londons Quartier Latin, brukar det sägas ibland om Bloomsbury, det område sydöst om Regent's Park, med universitetet och British Museum i centrum, som givit namn åt den intellektuella kretsens kring Virginia Woolf och hennes syster, Vanessa Bell. På kartskissen har några av gruppens samlingspunkter markerats, Gordon Square, Fitzroy Square och Tavistock Square, där Virginia resp. Vanessa vid olika tidpunkter var bosatta.

under en kort tid. Klart är att de två systerarna Vanessa och Virginia, döttrar till den berömda idéhistorikern Leslie Stephen, utgjorde en kärna; Vanessa, själv känd som målarinna, gifte sig år 1907 med konstkritikern Clive Bell, Virginia, inom kort nydanare av engelsk romankonst, gifte sig några år senare med Leonard Woolf, tidigare kolonialtjänsteman på Ceylon. Leonard Woolf är relativt litet känd i Sverige; det bör nämnas att han, själv jude, forskade i judarnas historia och att han skrivit ett par briljanta idéhistoriska arbeten (främst "After the Deluge"). Till den innersta kretsen hörde också utan tvivel Strachey, gammal vän till systerarna Stephen, under några år omkring 1920 en av världens ryktbaraste författare ("Queen Victoria" och "Eminent Victorians"), och Duncan Grant, målare, mera älskad av sina vänner än uppskattad av den stora publiken. Konst- och litteraturkritikerna Fry och Mortimer behöver ingen närmare presentation lika litet som Forster, Eliot och Keynes; David Garnett, son till den store kritikern, har vunnit rykte för några egendomliga experimentromaner ("Lady into Fox").

När bildades kretsen? Även på den punkten är det naturligtvis orimligt att ange bestämda data. Virginias giftermål 1912 kan anses bilda en utgångspunkt, hennes död genom självmord 1941 (sannolikt på grund av en sinnessjukdom som hon fört lidit av) en slutpunkt. 1920-talet och början av 1930-talet var kretsens glansperiod.

Då Spender skriver att Bloomsbury var "den mest betydande och nyskapande faktorn i engelsk smak mellan de båda världskrigen" tänker han väl främst på de enskilda medlemmarnas stora insatser — de kan inte i detta sammanhang

diskuteras, men de anförda namnen är tillräckligt bevis för att Spenders tes är försvarlig. Vad var det som utmärkte gruppen, som gav den betydelse utöver medlemmarnas prestationer? Varje försök till karaktäristisk måste göras med den reservationen att medlemmarna var högst olika i fråga om karaktär, hvsföring, begävnings och intresse och att alltså vid alla generaliseringar några av dem måste falla utanför, som avvikande och icke typiska.

Några författare — så litteraturhistorikern W. Y. Tindall — använder beteckningen Cambridge-Bloomsburygruppen. Motivet är inte bara att många av medlemmarna studerat i Cambridge, utan att deras föreställningar om livet präglades av Cambridge-professorn G. E. Moores filosofi. Denna åskådning, lysande skildrad av Keynes i "Two Memoirs", gick ut på att "goda sinnestillstånd" var det väsentliga och att man fann dem dels genom konsten, dels genom personliga relationer. Det låter något enkelt, men konsekvenserna var inte obetydliga; det gällde att finna och avnjuta den mänskliga naturen och dess främsta produkter, att ta avstånd från nyttomoral, dogmatik och konventioner, från kollektiva illusioner och hävdvunna fördomar. "Konsten och människan" ungefär så kunde devisen formuleras; "rörelser" och "saker" av politisk och social art var i princip gruppen främmande. Politiker, ämbetsmän, "ledare" av alla slag betraktades som underliga varelser, "Untermenschen" och förryckta på en gång.

Konstprogrammet, för att begagna ett redan alltför bindande uttryck, förverkligades genom den egna verksamheten — i en rad fall nyskapande —, genom kritik av den generation som man höll på att kasta ur sadeln och genom prisande av gamla och nya konstnärer som ansågs vara av högre klass: Elisabethanerna, Eliot, D. H. Lawrence, Joyce, Proust. Denna "propaganda" gick ända till praktiska detaljer: makarna Woolf startade ett eget förlag (The Hogarth Press), som

konstnärlig utstyrelse publicerade de beundrade författarna och som från en komiskt anspråklös början — då makarna skötte nästan hela arbetet — blev ett ganska stort företag med åtskilliga bestsellers på förlagslistorna.

Den konst som man verkade för hade — åtminstone vad litteraturen angår — till föremål den mänskliga naturen. En renare konst än den äldre generationens från två synpunkter. Det var människan i hennes nakenhet som borde framställas, inte människan som arbetare, affärsman, socialist eller katolik. Och för att åstadkomma sådana skildringar krävdes en viss objektivitet, en viss kall klarsynhet, som kunde kallas tolerans, men också brist på engagemang. Människan i hennes nakenhet, det var redan en inskränkning, en koncentration till själslörelserna — kärleken, vänskapen, melankolin, oron, aningarna och längtan — en tendens att framhäva inte enskilda människor, utan det för människor gemensamma. Och behovet av eller kravet på klarsyn innebar en annan inskränkning, eller rättare antydde en annan begränsning. Passionerna lämnades inte utanför, men de skildrades som allt annat med distans, och de bleknade en smula under den behandlingen. Resultatet blev en realism där både vardagens arbete och besatthetens och lidelsens heliga dagar kommer bort, medan stämningarna dominerar. Det blev något svalt och svagt över människorna och deras känslor i jämförelse med den elisabetanska renässans som man älskade.

Men överlägsna är de bästa resultaten av denna strävan, hos Virginia Woolf och Lytton Strachey. Precision och subtilitet, satir och ömhet smälter samman till mästerverk. Många sidor är präglade av så sträng och medveten behärskning att allt synes stå inom citationstrecken — liksom då en person säger något betydande, men av blygsamhet eller beräkning väljer en vardaglig och liksom avfärdande ton —, och så kommer som en frigörelse några rader eller sidor av till synes obunden kraft.

Högfärd och ärelystnad färgade gruppens inställning till konst och liv. Man förstod bättre än andra, kände mer än andra, man var highbrow och livskonstnär. Det var inte den våldsamma eller revolutionära oviljan hos en krets fattiga poeter eller Marxtroende; det var ett förakt omgivet av den goda bördens och den goda ekonomins bastioner. Läs Leonard Woolfs "Hunting the Highbrow" eller Virginia Woolfs hyllning till den intellektuella ungdomen i "Jacob's Room": "Ungdom, ungdom — något av vilde — något av pedant. Vi har till exempel mr Masefield, vi har mr Bennett. Lägg dem på Marlowes glöd och bränn dem till aska. Lämna inte en smula kvar. Endast det bästa är gott nog. Förakta din egen generation. Skapa en bättre... Fäfängt att förlita sig på åttitalsmänniskor, som vänder ut och in på allting, eller de samtida som bara är politiska skriftställare. Framtidens liv beror helt och hållet på sex unga män..."

Hur levde då Bloomsburygruppen? Om de personliga förvecklingar och tragedier som måste ha funnits är ytterst litet skrivet, men det yttre umgänget, maneren och konversationen är tillräckligt ingående beskrivna, och åt dem skall en följande artikel ägnas.

HERBERT TINGSTAD